

ÖĞRENCİLERİN İFADE VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ: ÜNİVERSİTELERDE DİSİPLİN SORUŞTIRMALARI

Students' freedom of expression and assembly: Disciplinary investigations in the universities

Hülya Dinçer*
Zeynep Kıvılcım**

108

Türkiye’de özellikle siyasi iktidara muhalif söylemler ekseninde gündemden düşmeyen ifade ve örgütlenme özgürlüğü, akademik özerkliğin güvenceye alındığı, demokratik, çoğulcu yapılar olması beklenen üniversitelerin öznelere öğrenciler bakımından ayrı bir öneme sahip. Üniversitelerde öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerini sınırlamak için en sık başvurulan yol, üniversite yönetimlerinde açılan disiplin soruşturmaları. Son dönemde Türkiye’de pek çok üniversitede, üniversite içinde veya dışında basın açıklaması yapmak, afiş ve pankart asmak, boykot, yürüyüş veya protesto gösterisi düzenlemek gibi barışçıl eylemler nedeniyle öğrencilere yönelik açılan toplu disiplin soruşturmaları göze çarpıyor.

Bizim araştırmadaki başlıca amacımız, daha önce akademik araştırma konusu edilmemiş olan bu soruna ilişkin akademik nitelikte veri üretmek ve bu sorunların çözümüne katkıda bulunacak akademik ve hak temelli bir tartışma zemini yaratmaktır. Bir diğer hedefimiz, öğrencilerin hak öznelere olarak tanınmaları ve üniversitelerin yönetim anlayışlarının da bu doğrultuda dönüşmesi için insan hakları hukukuna dayalı bir çerçeve oluşturulmasına katkı sağlamak ve soruşturmaları yürüterek, disiplin mekanizmasının işlemlerini büyük ölçüde mümkün kılan biz akademisyenlerin öğrencilerin

* Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Araş. Gör., / hdincer77@gmail.com

** İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Doç. Dr., / kivilcimzeynep@gmail.com

ifade özgürlüğünün ve diğer temel haklarının güvenceye alınmasında veya sınırlanmasındaki rolü üzerine düşünmek.

Araştırma kapsamında, 2009-2012 yılları arasını kapsayan 3 yıllık dönemde, öğrencilere karşı açılan, 10'u İstanbul Üniversitesi'nden, 3'ü ise Dicle Üniversitesi'nden olmak üzere toplam 13 disiplin soruşturması örneğini, temel insan hakları açısından inceledik. Bu iki üniversitenin örneklem olarak seçilmesinin öncelikli sebebi, her iki üniversitede de çok fazla sayıda disiplin soruşturması açılması. Diğer yandan bu ikisi, üniversite içindeki öğrenci hareketinin yapısı, düzeyi ve örgütlenişi bakımından da farklı iki örnek oluşturuyor. Seçilen örnekler, “afiş ve pankart asma”, “basın açıklaması yapma”, “bildiri dağıtma” ve “barışçıl protesto” eylemlerini içeriyor. Soruşturmaların tamamı 1985 tarihli Yönetmelik yürürlükteyken sonuçlandırıldığından, çalışma sırasında bu yönetmelik hükümlerini esas aldık, fakat 2012 tarihli Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin getirdiği değişiklikler de ayrı bir başlık altında ayrıntılı olarak inceledik.

Araştırmada incelediğimiz soruşturma örnekleri ve ulaştığımız sonuçlara ilişkin ayrıntılı bilgiye <http://universitelerdedisiplinsorusturmaları.blogspot.com/> adresinden ulaşmak mümkün. Burada bazı önemli tespitleri başlıklar altında özetlemeye çalışacağız:

Öğrenci Disiplin Yönetmeliği: Keyfilik ve Muğlaklığın Yarattığı Hukuki Güvensizlik

Araştırma sonucunda öncelikli tespitimiz, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin disipline etme amacının yalnızca Yönetmelik'in öngördüğü cezaların uygulanmasıyla gerçekleştirilmediğidir. Öğrenciler aynı zamanda, soruşturmanın her aşamasına egemen olan ucu açıklık ve keyfiyetin yarattığı tekinsiz sürece maruz bırakılma tehdidiyle, yani ceza tehdidiyle de terbiye edilmektedir.

Yönetmelik'te, içerdiği yasaklar, cezalar ya da usuli eksiklikler nedeniyle doğrudan hak ihlaline neden olan düzenlemelerin yanında, ayrıca keyfilikçe imkan veren niteliği nedeniyle dolaylı olarak bu sonucu doğuran hükümlerin de bulunduğu dikkati çekmektedir. Bu kapsamda; soruşturma açılmasına, disiplin suçu olarak öngörülen eylemlere, bu eylemler karşılığında verilecek cezalara, savunma hakkına ve soruşturma usulüne ilişkin hükümlerin oldukça muğlak

şekilde ve genel itibariyle soruşturmayı yürüten kişi ve kurullara çok fazla takdir yetkisi tanıyacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Yönetmelik'te bu şekilde gerek esas gerekse usul bakımından pek çok düzenlemenin açıklık ve kesinlikten yoksun oluşu, uygulamanın yalnızca çeşitli üniversiteler bakımından değil, çoğu halde aynı üniversite içerisindeki fakülteler arasında dahi farklılaşabilmesine neden olmaktadır. Daha da önemlisi, bu muğlaklık disiplin soruşturmasına uğrayan öğrenci bakımından önemli hak ihlallerine yol açmaktadır.

Yönetmelik'te doğrudan ifade ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan ya da engelleyen eylemlerin yanında, tanımlarındaki muğlaklıktan ötürü bu hakların kullanılmasını yasaklayıcı şekilde yorumlanmaya uygun, çok sayıda eylem disiplin suçu olarak öngörülmüştür. Tanımlardaki bu muğlaklık, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün alanının keyfi bir şekilde belirlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu keyfilik, soruşturmanın açılması aşamasından başlayarak, cezanın verilmesinden uygulanmasına kadar bütün soruşturma sürecini kapsayacak niteliktedir. Örneğin, aynı eylem nedeniyle aynı durumdaki iki farklı öğrenciden birine soruşturma açılırken diğeri hakkında hiçbir işlem yapılmayabilmektedir. Yine aynı koşullardaki öğrencilere verilen cezalar arasında esaslı farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum öğrencinin yalnızca ifade ve örgütlenme özgürlüğünün değil; adil yargılanma hakkından özel hayatın gizliliğinin korunmasına kadar çok sayıda hakkının ihlaline neden olabilmektedir.

Öğrencinin savunma hakkına ilişkin hükümde, bu hakkın kapsamı açık ve yeterli bir şekilde düzenlenmediği için, öğrencinin savunma hakkını etkili bir şekilde yerine getirebilmesi tamamıyla soruşturmacıların inisiyatifine bağlı olmaktadır. Disiplin cezasının uygulanacağı zamanın belirlenmesi de yine takdir yetkisi dahilinde eğitim hakkını engelleyici uygulamalara neden olabilmektedir.

Disiplin soruşturması, Yönetmelik'te öngörülen esas ve usuller çerçevesinde öğrenci hakkında bir tür “yargılama” yapılmasını ifade eder. Öğrenciye isnat edilen suçun sübuta erip ermediği; soruşturma konusu olay, tanıklar, öğrencinin savunması ve diğer deliller ışığında araştırılarak, bu yargılamanın sonucunda ulaşılan kanaate göre öğrenciye ceza verilmesine yer olup olmadığı kararlaştırılır. Ancak hakkında yürütülen bu disiplin yargılamasında, öğrenci

gerekli pek çok güvenceden yoksun durumdadır. Bunda Yönetmelik'in soruşturmacının yetkilerine odaklanan ve öğrenciyi bir hak öznesi olarak adeta dışarıda bırakan bir yaklaşımla kaleme alınmış olmasının yanında, aynı zamanda Yönetmelik hükümlerinin içerdiği muğlaklık çok önemli bir etkiye sahiptir. Bu durum, soruşturmanın, soruşturmayı yürüten kişi ve makamların keyfiyetine göre şekillenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Çalışmada bir başka sonuç, soruşturmacıların da zaman zaman bu zihniyetin bir parçası olarak ortaya çıktıkları, kendilerine böyle bir görev biçtikleri gözlemlenebilmektedir. Hakkında soruşturma açılan öğrenci, kendisini dinleyecek ve isnat konusu eylemle ilgili sorular yöneltecek komisyonun ya da soruşturmacının karşısına çıktığında; disipline aykırı davranışı nedeniyle kendisini kınayan, “babacan/ anaç” bir tavırla “kendisine çeki düzen vermesini” tembihleyen, siyasi tercihlerini sorgulayan ya da özel hayatına ilişkin sorular sormaktan çekinmeyen soruşturmacılarla karşı karşıya gelebilmektedir. Soruşturmacıların bu tür yaklaşımları, yine aynı terbiye etme amacının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında incelediğimiz soruşturmalar, aynı zamanda Türkiye'nin siyasi gündeminin de izdüşümleri gibidir: Kürt sorunu, Tekel direnişi, anadilde eğitim ve savunma hakkı, polis şiddeti, kamu görevlilerince öldürüldüğü iddia edilen öğrenciler... Yönetmelik uyarınca haklarında soruşturma açılmasına dayanak gösterilen eylemlerine bakıldığında, öğrencilerin bütün siyasi gündemi üniversite dışında bırakmalarının istendiği ve beklendiği görülmektedir. Bununla birlikte, üniversitelerin siyasetin tamamen dışında tutulan alanlar olmadıkları da anlaşılmaktadır. Siyaset, bizzat üniversite yönetimlerince uygun görüldüğü şekil ve içerikte üniversite içine taşınırken, aslında öğrencinin dışında durması istenenin; sadece belirli siyasi gündemler ya da bunların özellikle hakim siyasete muhalif şekilde ele alınış biçimleri olduğu anlaşılmaktadır.

İfade Özgürlüğünün Şiddetle Bastırılması: Üniversitede Polis ve Özel Güvenlik Müdahaleleri

Öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüğünü kullanma girişimleri karşısında üniversite yönetimlerinin çoğunlukla bu girişimleri bastırmaya yönelik müdahaleci bir tavır içinde oldukları görülmektedir. Bu müdahaleler çoğu zaman zorlayıcı karakterinden dolayı kendiliğinden şiddet içeren bir

niteliğe bürünebilmekte ya da müdahale karşısında direnen öğrenci açısından bu şekilde tanımlanan bir olaya dönüşebilmektedir. Böylelikle, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün kullanımının şiddet ile iç içe geçebildiği örnekler de ortaya çıkmaktadır. Bu örneklerden yola çıkarak, üniversitelerde ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanmamasının, şiddeti artıran bir unsur olarak ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Araştırma sonucunda özel güvenlik görevlilerinin üniversitedeki rollerinin de üzerinde düşünülmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Üniversite içinde, öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüğünü kullanmak istedikleri pek çok olayda özel güvenlik görevlileri ve öğrenciler karşı karşıya gelmekte, böyle durumlarda, üniversite içinde güvenliği sağlamak ile görevli bu birimlerin, üniversite yönetiminin kolluk personeli gibi hareket ettikleri ve görev tanımlarının bu doğrultuda “fıilen” genişleyerek adeta bir dönüşüme uğradığı gözlemlenmektedir.

Bunun sonucunda, genel güvenliği sağlama görevinin, zaman zaman bir “polislik” ve hatta “savcılık” görevine dönüştüğü anlaşılmaktadır. Soruşturmalarda, öğrencilere isnat edilen eylemlerin ispatı bakımından özel güvenlik görevlilerinin tuttukları tutanaklar, bu birimlere ait güvenlik kameralarının kaydettikleri görüntüler ya da bu görevlilerin tanıklıkları çok etkin bir rol oynamaktadır. Araştırmada ele alınan bazı vakalarda, öğrenciler aleyhine gösterilen delillerin sadece bu tutanaklar ve görüntülerden ibaret olduğu görülmektedir. Bazı hallerde, öğrenci hakkında soruşturma açılması yönünden de üniversitelerdeki özel güvenlik birimlerinin birincil derecede etkili olabilmeleri dikkat çekicidir. Üniversite yönetiminin talimatları doğrultusunda olaylara müdahale eden; hatta zaman zaman bu talimatların da ötesine geçerek genel bir asayiş yetkisiyle donatılmış gibi hareket eden bu görevlilerin soruşturmada bu derece etkili olmaları, soruşturmanın hakkaniyete uygunluğu bakımından şüphe yaratmakta ve öğrenciler açısından çoğu zaman olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.

Temel Hakların Güvenceye Alınmadığı Bir Usul

Araştırmamızda, öğrenciye uygulanan disiplin hükümlerinin hak ve özgürlükler dikkate alınmadan yorumlandığını da gözlemledik. Bunun temel nedeni, soruşturmanın yalnızca ve tümüyle Yönetmelik esas alınarak yürütülmesidir. Öğrencinin hak ve özgürlüklerinin kapsamını belirleyen ve

bu bakımdan çeşitli güvenceler içeren Anayasa ve uluslararası sözleşme hükümlerinin, disiplin hukuku bakımından uygulanmadığı, çalışmada ulaştığımız önemli sonuçlardan biridir. Oysa temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasal güvencelerin disiplin soruşturmasında uygulanabilmesi bunların Yönetmelik'te açıkça öngörülmesine bağlı değildir. Anayasanın 25, 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne ilişkin hükümler, 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ya da kanunilik ilkesinin ve masumiyet karinesinin öngörüldüğü 38. maddesi, disiplin soruşturmaları bakımından da uygulanması gereken üst normlardır. Bu güvencelerin, Yönetmelik hükümlerinin yorumlanmasında ve uygulanmasında soruşturma yapmaya yetkili kişi ve kurullar tarafından kendiliğinden dikkate alınması zorunludur.

Yine araştırmamız kapsamında incelediğimiz hak ihlalleri bakımından çerçeve olarak kabul ettiğimiz AİHS'nde ve Türkiye'nin taraf olduğu diğer uluslararası anlaşmalarda güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetlerin, soruşturma makamları tarafından, tıpkı anayasal normlar gibi, Yönetmelik'te öngörülüp öngörülmediğine bakılmaksızın gözetilmesi gereklidir. AİHS hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması bakımından bir denetim organı olarak AİHM içtihadının da aynı kapsamda yer aldığı kabul edilmelidir.

Bununla birlikte, gerek üniversite yönetimlerinin gerekse soruşturmayı yürüten kişi ve kurulların bu güvenceleri disiplin soruşturmaları bakımından hayata geçirebilmeleri, mevcut koşullarda çok güç görünmektedir.

Disiplin yönetmeliği soruşturmacıların yetkilerini sınırlandıran ya da onları soruşturma sırasında öğrencinin haklarını güvence altına alacak şekilde hareket etme yükümlülüğü altına sokan düzenlemeler içermemektedir. Diğer bir ifadeyle, soruşturmacı görevini yerine getiren kişilerin bu süreçte gerçekleştirdikleri işlemler ya da eylemlerin denetimine ilişkin hiçbir mekanizma bulunmamakta, bu kişiler bakımından herhangi bir sorumluluk söz konusu olmamaktadır. Bu eksiklik, soruşturmanın aktörleri arasında esaslı bir dengesizliğe neden olmakta ve idarenin keyfi hareket alanının genişliği karşısında öğrenci açısından hak ihlallerine yol açmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen soruşturmacıların çoğunluğunun disiplin soruşturmaları bakımından yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu kişilerin

soruşturmacı olarak bir eğitimden geçirilmeleri ihtiyacı, gerek öğrencilerle gerekse bizzat soruşturmacılarla yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Bu nedenle üniversitelerin, disiplin soruşturmalarının açılmasından sonlandırılmasına kadarki tüm süreci kapsayacak şekilde, öğrencinin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını sağlayacak esas ve usule ilişkin kuralları öngören yol gösterici bir rehber hazırlamaları ve soruşturmacıların bu kurallara uygun olarak hareket etmeleri soruşturmada ortaya çıkan hak ihlallerini azaltmak bakımından bir çözüm olarak görülebilir.

Ancak böyle bir öneriyi getirirken, öğrenci disiplin soruşturmalarına ilişkin mevzuatın, gerekli güvencelerin sağlanması amacıyla yeniden düzenlenmesi yönündeki eleştiri ve önerilerimizin geçerliliğini koruduğunu da ayrıca vurgulamak isteriz.

Çalışmada değerlendirdiğimiz soruşturma örnekleri, soruşturma makamlarının, öğrencilerin ifade ve toplanma özgürlüklerine ilişkin değerlendirme yapmaksızın öğrenciler hakkında soruşturma başlattığını ve ceza verdiğini; idare mahkemeleri ve Danıştay'ın da önlerine gelen davalarda çoğunlukla öğrencilerin haklarını dikkate alarak bir değerlendirme yapmadığını ortaya koymuştur. Birçok örnekte, bir eyleme katılma, eylem sırasında slogan atma, başka bir öğrenci veya öğretim elemanı ile tartışmaya girişme, afiş asma ya da bildiri dağıtma gibi eylemlerin kendisi, AİHM'nin 10. ve 11. maddeye ilişkin içtihatlarında geliştirilmiş kriterlere uygun bir değerlendirme yapılmaksızın, 1985 tarihli Yönetmelik kapsamında suç olarak değerlendirilmiştir.

İncelediğimiz bazı örneklerde, soruşturma konusu edilen eylemin “izinsiz” olarak gerçekleştirilmesi öğrenci hakkında ceza verilmesi için yeterli sayılmıştır. Oysa soruşturma konusu edilen olaylara ilişkin değerlendirmelerimizde vurguladığımız gibi, toplanma özgürlüğünün kullanımını oluşturan barışçıl bir eylemin yalnızca “izinsiz” olarak yapılmış olması, AİHS'nin 11. maddesindeki toplanma özgürlüğüne yönelik bir müdahaleyi haklı kılmaz. Bu tür durumlarda, AİHM'nin geliştirdiği ilkelere uygun olarak, düzenlenen bir gösterinin barışçıl olup olmadığının değerlendirilmesi ve eğer gösteri barışçıl bir nitelik taşıyorsa izin alınmamış olsa dahi yetkililerin gösterinin yapılmasına belli oranda hoşgörü göstermeleri gerekir. İncelediğimiz örnekler, AİHM'nin geliştirdiği ilkelerin aksine, soruşturma makamlarının afişteki

ifadelerin ya da bir gösteri sırasında atılan sloganların “nefret söylemi” oluşturup oluşturmadığına ya da “yakın ve gerçek bir şiddet tehlikesi” yaratıp yaratmadığına bakmaksızın soruşturma konusu edildiğini ortaya koymaktadır. Bunun gibi, barışçıl bir eyleme güvenlik görevlilerinin müdahale etmesi üzerine arbede yaşanması halinde eyleme katılmış ama yaşanan arbedeye dahil olmamış öğrencilere de soruşturma açılmaktadır. Bu tür soruşturmalar, yalnızca haklarını kullandıkları için hakkında soruşturma açılan öğrenciler bakımından değil, bu soruşturmalardan haberdar olan diğer öğrenciler üzerinde de ifade ve toplanma özgürlüklerini kullanmak konusunda caydırıcı bir güce sahiptir.

Ele aldığımız soruşturma örnekleri, yalnızca soruşturma makamlarının değil, fakat üniversitelerde görev yapan güvenlik görevlilerinin öğrencilerin haklarına dair olumsuz tutumlarını da ortaya koymaktadır. Öğrencilerin güvenliklerini sağlamak amacıyla üniversitelerde görev yapan özel güvenlik birimleri ve çevik kuvvet polislerinin; öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerini kullandıklarını oluşturan barışçıl nitelikteki eylemleri şiddet kullanarak engelledikleri görülmektedir. Oysa güvenlik görevlilerinin görevlerini AİHS'nin 10. ve 11. maddesine uygun bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak, üniversite yönetimlerinin yükümlülüğüdür. Üniversite yönetimlerinin, yerleşke içinde görev yapan bu güvenlik görevlilerinin, öğrencilerin müdahale edilmesi için bir gereklilik bulunmayan eylemlerine saygı göstermelerini ve bu haklarını kullanan öğrencileri başka öğrencilere ya da öğrenci olmayan kişilere karşı korumak için gerekli tedbirleri almalarını denetlemeleri gerekir.

AİHS'nin 6. maddesiyle korunan, etkili bir savunma hazırlayabilmek için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma, hakkındaki suçlamayla ilgili ayrıntılı olarak bilgilendirilme, avukatla temsil edilme, tanık ve delil gösterme, aleyhine toplanan belge ve delillere erişme ve cevap verebilme gibi adil yargılanma hakkı güvencelerinin 1985 tarihli Yönetmelik'te hiçbir şekilde düzenlenmemekle birlikte, çoğu kez soruşturma yürütülürken de göz önüne alınmadığı, öğrenciye bu hakların hatırlatılmadığı ve bunların çoğu kez soruşturmacılar tarafından da bilinmediği görülmektedir.

Soruşturmanın sonucunda disiplin cezası verilirken, 1985 tarihli Yönetmelik'te,

disiplin cezası vermeye yetkili amirlerin; disiplin suçunu oluşturan fiil ve hareketlerin ağırlığını, öğrencinin hangi maksatla hareket ettiğini ve amacını, daha önce bir disiplin cezası alıp almadığını, davranış, tavır ve hareketlerini, işlediği fiil ve yaptığı hareket nedeniyle pişmanlık duyup duymadığını dikkate almak zorunda olduğu belirtilmektedir.

Çalışma idare mahkemeleri ve Danıştay'ın, bazı davalarda orantılılık ilkesini gözetmeden karar verdiğini ortaya koymuştur. Somut olayda, söz konusu eylemin gerçekten ifade ve/veya örgütlenme özgürlüğü kapsamına girip girmediğini dikkate almadan, çoğu zaman sadece usuli eksikliklere bakarak karar veren bu mahkemelerin orantılılık ilkesi doğrultusunda değerlendirme yapmaları öğrenciler açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Disiplin Cezalarına Karşı Adalete Erişimde Sorunlar

Disiplin soruşturmasının süreç ve sonuçlarına ilişkin denetimin, disiplin cezasının iptali için idari yargı yoluna yapılan başvuru yoluyla gerçekleşebileceğini savunmak mümkün değildir. Çünkü çalışmanın da ortaya koyduğu üzere, öğrencilerin çoğu bu başvuru yolunu kullanmak için gerekli imkan ve koşullara sahip olamamakta ve yapılan yargısal denetim Yönetmelik çerçevesinde ve çoğu kez usuli gerekliliklerin yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesi ile sınırlı olmaktadır. Kaldı ki, idare mahkemesinde inceleme dosya üzerinden yapıldığından, bu usuli meselelerin inceleme konusu olabilmesi, böylesi bir eksikliğin soruşturma tutanağında kayıt altına alınmış olması halinde mümkündür. Bu açıdan da belirleyici, tutanağı düzenleme konusunda tek karar ve takdir yetkisine sahip olan soruşturmacının kendisi olmaktadır.

Verilen disiplin cezalarına karşı adalete erişim konusunda öngörülen itiraz yolunun, karar veren makamın bağımsızlığı açısından AİHS'nin 13. maddesinin gereklerini sağladığını söylemek mümkün değildir. İdari yargı yoluna gitmek konusunda ise, başta dava masrafları veya avukat vekalet ücretinin ödenmesi için gerekli paranın temini konusunda yaşanan sıkıntılar olmak üzere çeşitli engeller söz konusudur. AİHS'nin 13. maddesine göre, ulusal hukukta etkin bir hukuk yolunun varlığının kabul edilebilmesi için, Sözleşme'de korunan bir hakkın ihlali söz konusu olduğunda, hukuk yolu ile bu ihlal için yeterli onarımın sağlanması da gereklidir. Araştırma sürecinde ulaşılan idare mahkemesi, Danıştay ve AİHM kararları öğrencilerin maddi ve

manevi tazminat taleplerinin idari yargıda çeşitli gerekçelerle reddedildiğini göstermiştir. AİHM de ilgili içtihadında, Türkiye’de öğrencilerin, disiplin cezaları nedeniyle uğranılan zararlara karşı tazminat alma ihtimalinin uygulamada bulunmadığını göstermekte ve bu nedenle de cezalara karşı etkili bir hukuk yolunun varlığından söz edilemeyeceği tespitinde bulunmaktadır.

Gerek verilen disiplin cezalarına karşı adalete erişim konusunda gerekse hakkın ihlali bakımından yeterli onarımın sağlanması konusunda öğrencilerin desteklenmesi bakımından mevzuatta gerekli değişiklik ve düzenlemelerin yapılmasının yanında, bu konuda baroların ya da diğer STK’ların öğrenciye sağlayabilecekleri desteğin önemli bir rolü olacağını düşünüyoruz. Öğrencilerin adalete erişimlerinin önünde en önemli engellerden birinin maddi sıkıntılar olduğu göz önüne alındığında, özellikle barolarda ve sendikalarda bu konuyla ilgilenebilecek birimlerin oluşturulmasının, hangi koşullarda adli yardıma ulaşabilecekleri konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesinden, onlara ücretsiz hukuki desteğin sağlanmasına kadar pek çok konuda fayda sağlayabileceği şüphesizdir.

Yeni Yönetmelik Eski Zihniyet

2012 yazında yürürlüğe giren yeni Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde de özellikle soruşturma açılmasını gerektiren eylemler, soruşturma süreci ve cezalar bakımından keyfilik ve muğlaklık giderilmemiştir. 2012 tarihli Yönetmelik, 1985 tarihli Yönetmelik’te suç olarak düzenlenmiş bazı eylemleri suç olmaktan çıkarmıştır. Bununla beraber, çalışmada ele aldığımız örneklerdeki izinsiz afiş asma, izinsiz gösteri düzenleme, öğretim üeleriyle tartışma, soruşturmacıların kararlarını eleştirme gibi tüm eylemlerin 2012 tarihli Yönetmelik’e göre de soruşturmaya ve cezaya tabi tutulması mümkündür. 2012 tarihli Yönetmelik’in getirebileceği yegâne farklılığın, ceza miktarlarının azalması olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Öğrenciler hakkında sık sık soruşturma açılmasına neden olan afiş asma ve toplantı düzenleme gibi eylemler 2012 tarihli Yönetmelik’te izin koşuluna bağlanmıştır.

Bununla beraber, araştırma kapsamında görüştüğümüz öğrenciler, izin verilmesi ya da izinsiz bir eylemde bulunması halinde soruşturma açılması konusunda döneme ya da talepte bulunan gruba göre tutarsız ve keyfi nitelik taşıyan uygulamaların bulunduğu dikkat çekmişlerdir. Bu nedenle 2012

2012 tarihli Yönetmelik'in afiş asmak ve toplantı düzenlemek için izin koşulu getiren hükümlerinin ayrımcılık oluşturmayacak ve keyfiyete yer vermeyecek şekilde uygulanmasının sağlanması önem taşımaktadır.

Savunma hakkının etkili bir şekilde kullanılması bakımından tespit ettiğimiz eksikliklerin 2012 tarihli Yönetmelik ile giderildiğini söyleyebilmek mümkün değildir. Öğrencilerin soruşturma dosyasına ulaşmasının önündeki engellerin aynen devam etmesinin yanı sıra, avukatla temsil hakkı bakımından da 2012 tarihli Yönetmelik yeterli bir düzenleme içermemektedir. Savunma hakkı ile ilgili eksikliklerin giderilmesinde en temel eksiklik, bu hakkın kullanılmasıyla ilgili usulün öngörülmeysidir. Yönetmelik'te öğrencinin delil gösterme ya da avukatla temsil edilme hakkı gibi, adil yargılanma hakkının esaslı bir takım unsurlarının açığa düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

